

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Petri De Dusburg, Ordinis Teutonici Sacerdotis, Chronicon
Prussiae**

Petrus <de Dusburg>

Francofurti ; Lipsiae ; Regiom. Pruss., 1679

Cap. XXVII. De Subjectione Warmiensium Nattangorum & Barthorum, &
aedificatione plurium castrorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11850

*Hermannus de Salza IV. Magister Gen. Ord. Teut.
Hermannus de Balke I. Magister in Prussia Prov.*

usque ad internecionem, Ita quod unus ex eis non remansit, qui eventum talem posteris nunciaret. Hoc facto processerunt idem Dux & fratres cum exercitu suo ad Castrum Partegal & ad propugnaculum, & expugnaverant ea captis & occisis Omnibus utrumque in cinerem redigentes. Multa alia idem Princeps bella gessit per spacium unius anni quo stetit in dicto castro de Balga & toties vexabat Pruthenos, quod non poterant respirare. Completoque anno & Voto peregrinationis suæ cum gaudio ad propria est reversus &c.

ANIMADVERSIO.

(a) Fortasse legendum Compatriotas. Licet enim & hoc verbum sit barbarum, usitatum tamen est aliis eorum seculorum Scriptoribus. Vid. Petrum de Vineis *lib. III. cap. XXI.* Gvilhelmus Malmesburiens. *lib. 1. de gestis Anglorum.* Conf. Voss. *lib. 3. de Vit. Serm. Latin. cap. 6. pag. 411.* Vox autem Compaterota cum sit planè inepta, neque apud alios Scriptores usquam occurrat, per incuriam librarii videtur irrepsisse.

CAP. XXVII.

De

Subjectione Warmiensium Nattangorum & Barthorum, & adificatione plurium castrorum.

Prutheni ergo de Warmia, Nattangia & Bartha Dei ordinatione, per fratres & dictum Ducem debellati cum non possent amplius resistere, fecerunt de necessitate Virtutem & datis obsidibus, se fidei & fratrum imperio subdiderunt, ut ergo fratres futura pericula præcaverent & recidivandi materiam tollerent

Hermannus de Salza IV. Magister Ord. Teutonici generalis.
Hermannus de Balke I. Magister Provincialis in Prussia.

rent à Pruthenis in terra Nattingiæ circa fluvium dictum (a) Caustere Cruceberg in terra Bartheni tria castra (b) Barthenstein, Wisenburg & (c) Resel. Quidam dicunt quod in terra Warmiæ (d) Brunsberg & (e) Helsberg & in terra Galindia (f) civitatem quendam successivis temporibus construxerunt, pro defensione ipsorum plures fratres in eis & armigeros collocantes. Plura alia Castra ædificaverant Nobiles & Fœodarii, qui de partibus Almanïæ cum omni domo & familia & cognatione venerunt in subsidium dictæ terræ, quorum DEUS nomina solus novit. Extunc cœpit turba fidelium in terra Pruschia dilatari, cultus divinus augeri ad laudem & gloriam JESU CHRISTI.

ANIMADVERSIONES.

AD CAP. XXVII.

- (a) Cauxtere habet Jerofchinus.
 (b) Bartensteinium Episcopo Warmiensi (ut & Rastenburgum & Schiffenbeilium) fuisse subjectum, Tradit Thomas Treterus, vel potius Joannes Crezmerus, cujus libellum de Vitis Episcoporum Warmiensiū ille in linguam latinam convertit. Hic enim de Joanne II. Streiffenrock dicto agens; *Ad fines regundos, inquit, Episcopus devenit, cum fratre Siffrido de Hazenbach commendatore Balgensi. Quamvis autem Dominus Episcopus productis centum fide dignis & in atatesenili constitutis testibus veros limites quibus bona Episcopatus à bonis Cruciferorum Antecessoris sui Eberhardi tempore distinguebatur apertissimè & evidentissimis Documentis demonstraret; Nihil tamen hoc eum juvit, sed Episcopatus Bartensteinium cum sexcentis mansis & Rassenburg prætextu limitum Schiffenbeilium cum viginti octo pagis, magnis lacubus circiter octingentis mansis & Bartensteinium cum attinentiis per summam injuriam ademptum & Ordini adjunctum fuit. Hæc ille. Quæ si vera sunt, evidenter nos docent, ditionem Episcopi Warmiensiū sese extendisse etiam extra terram hodiernam Warmiensem, Quemadmodum & Passenheimium in Galindia situm in ditione Episcoporum Warmiensiū*

Hermannus de Salza IV. Ordinis Teutonici Magister General.
Hermannus de Balke I. Ord. Teut. Mag. Provincial. in Prussia.

(a) mensium fuisse, testis est Treterus *in Vita Hermanni Episcopi Varmien-
 ensis sexti.* Sed mihi hæc videntur tantum pertinuisse ad Diocese-
 sin Episcopatus illius, etiam si urbes ipsæ cum pagis annexis sub
 Imperio essent Ordinis Teutonici. Hoc etiam apparet ex Privi-
 legio foundationis hujus Episcopatus *Conf. Th. Treterus in Vita
 Fabiani de Lusnians.*

(b) De castro Bartenstein hæc intelligenda sunt. Nam ipsa urbs con-
 dita est à Ludero de Brunsvyig Magistro, ut privilegium fundatio-
 nis Anno 1332. Bartensteinensibus datum testatur.

(c) Reselia jam pertinet ad terram Varmienssem, quæ olim pertinebat ad
 terram Bartensem.

(d) De Brunsbergæ primis initis non una reperitur sententia. Thomas
 Treterus Canonicus Frauenburgensis *in Vita Anselmi Primi Var-
 miensis Episcopi* Brunsbergensem civitatem arcemque à Brunone
 Episcopo Olomucensi, qui An. 1255. cum Ottocaro Rege Bohe-
 miæ Prussiam intraverat, esse conditam refert. Hennebergerus
 autem *in Comment. ad Tab. Geogr. Pruss. pag. 36.* dicit arcem tan-
 tum Brunsbergensem An. 1255. fuisse excitatam, & quidem non
 ab ipso Brunone, sed ab aliis in honorem Brunonis, qui cum Otto-
 caro in Prussiam venerat. Pro hac sententia militat etiam ipsa ap-
 pellatio urbis hujus. Ut enim illud castrum, quod in honorem
 Regis Bohemiæ post ipsius discessum vocatum est Regiomontum
 (Königsberg) ita etiam arx illa quæ in honorem Brunonis erecta,
 dicta est Brunonis mons sive Brunsbergæ. Sed sine dubio erro-
 neæ sunt hæc sententiæ. Dusbürgensis enim noster Brunsbergæ fa-
 cit mentionem antè rebellionem Prussorum Primam, quæ circa An.
 1240. contigit. Videtur quidem hoc ipsum tantum ex aliorum
 sententiâ referre, confirmat tamen eam ipsam sententiam & Privile-
 gium Primum Prussis Veteribus à Jacobo Legato Pontificis Ro-
 mani An. 1249. datum, in quo expressa jam fit Brunsbergæ men-
 tio. Et licet eorum sententiam amplecteremur, qui Privilegium
 hoc An. 1252. datum fuisse referunt, nihil tamen nostræ decederet
 opinioni, cum jam dictum sit, Brunonem Episcopum Olomucen-
 sem demum An. 1255. in Prussiam venisse. Rectius igitur fortasse
 dice-

*Hermannus de Salza IV. Mag. Generalis Ord. Teutonici,
Hermannus de Balke I. Magister Provincialis in Prussia.*

dicemus, Brunsbergam statim in primo Cruciferorum in Warmiam ingressu aut ab Ordinis Teutonici Fratibus, ut hinc Dusburgensis ex aliorum sententiâ scribit, aut etiam ab Anshelmo Primo Warmiensi Episcopo, qui An. 1243. in Prussiam venisse dicitur, esse conditam, sicut Dusburgensis asserit infra cap. 135. Et quidem factum hoc esse verisimile est in honorem Brunonis Episcopi, qui Sec. X. à Christo nato ad Prussos missus est convertendos, de quo Vide *Dissertationem nostram de Originibus Religionis Christianæ in Prussia num. IV.* Erat Brunsberga quondam Sedes Episcoporum Warmiensium, qui etiam propterea vocabantur Episcopi Brunsbergenses. Habuit etiam Ecclesiam Cathedralis sub nomine S. Andreae Apostoli. Sed postea cum Frauenburgum à B. Virgine, vel etiam à fundatrice Sophia (Soujna) viduâ illustri apud Soneburgum & antiqua Prutenorum nobilitate oriundâ, ita dictum, esset conditum, Ecclesia Cathedralis eo est translata, ubi etiamnum reperitur. Vid. Th. Treterus in *Vita Henrici Episcopi Warmiensis secundi.*

(e) Heilsbergam Th. Treterus conditam esse dicit ab Eberhardo Episcopo Warmiensi III. Alii propius ad sententiam Dusburgii accedunt, qui dicunt conditam esse Anno 1240. Vid. Henneb. in *Comment. ad tab. Geogr. Pruss. pag. 149.* Muris Heilsbergam cingere cœpit Johannes I. Episcopus Warmiensis Henneberg. *loc. cit.*

(f) Hennebergerus putat esse Neidenburgum Civitatem Galindæ. Vid. *l. c. pag. 136.*

CAP. XXVIII.

Quomodo Terra Livoniæ Devenit ad fratres domus Teutonice.

HOc tempore Frater Volqvinus Magister Secundus de ordine militum Christi in Livonia jam sex annis per solempnes nuncios laboravit circa Fratrem Hermannum de Salza Magistrum generalem Domus Teutonice ut Ordo suus Ordini ipsius

P

in